Silvia Vasquez-Lavado

VE STÍNU HORY

Pravdivý příběh
o zneužívání
a inspirující odvaze
překonat trauma

mladá fronta

Ve stínu hory

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

KNIHA ZLIN

Silvia Vasquez-Lavado
Ve stínu hory – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2022

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

VE STÍNU HORY

Silvia Vasquez-Lavado

VE STÍNU HORY

mladá fronta

Pro všechny, kdo musí na vrchol teprve vystoupat
…nejste sami.

1

Džomolangma

Pokud dokážu napočítat do tisíce, tak tuhle cestu zvládnu.

1, 2, 3…

Jsem na procházce. To je ono. Je to jen taková procházka. Hodně dlouhá a hodně do kopce. Potenciálně smrtící procházka po kolmé stěně hory Lhoce, přes dvanáct set metrů vysoké hradbě modrého ledu tyčící se nad kotlinou zvanou Západní Cwm.

Údolí ticha.

Má představivost však rozhodně nemlčí. Přesvědčuje mě, že z místa, kde stojím, vypadá Lhoce jako kluzká třpytivá šelma.

Vysokohorský mrakodrap.

Přímo před stěnou je *bergschrund*, široká trhlina v místech, kde ledovec popraskal a odtrhl se od hory. Při pohledu na tu ohromující hloubku cítím, jak mě v žaludku tíží bezlepkové ovesné vločky od snídaně. Doširoka otevřený hladový chřtán.

Vtom uslyším zašustění.

Rukavice padá a klouže do nicoty. Dívám se za ní, ještě chvíli upírám pohled do prázdna, jako bych doufala, že se nějakým zázrakem znovu objeví.

Nikdo z ostatních členů výpravy neřekne ani slovo, jeden po druhém stoupáme přes pás rozeklaných kamenů a po žebříku zdoláváme *bergschrund*.

Soustředím se na lana. Dvě tenké čáry klikatící se vzhůru po ledové stěně Lhoce. Jedna pro nás, co lezeme nahoru, druhá pro ty, co se vracejí dolů. Lana nejsou silnější než můj palec, ale jako zábradlí u schodiště nás povedou kilometr a půl přímo vzhůru. V mých představách se mění v sametové šňůry, jež nám ukazují cestu do tajemného exkluzivního nočního klubu, kde se skvěle tančí a alkohol teče proudem. Nám teď ale hrozí něco podstatně děsivějšího než „opilecké okénko".

Stačí pár kroků bez jištění mimo vytyčenou trasu a dopadnu jako ta rukavice. Rychlý, tichý pád do zející prázdnoty nekonečné smrti.

Jinými slovy – odteď už cesta vede jenom vzhůru.

17, 18, 19…

Jako první stoupá po stěně náš vrchní horský vůdce Mike, za ním jsou Danny a Brian, nejrychlejší a nejsilnější lezci, kousek za nimi postupuje Ang Dordže. Mark a já držíme tempo uprostřed, naše oblíbená pozice, a výpravu uzavírá Lydia Bradeyová, legenda Everestu – první žena, které se podařilo dostat nahoru bez kyslíku. Dalšího člena našeho týmu, Roba, dostihly nějaké zdravotní potíže a nedostal se dál než do druhého tábora.

33, 34…

Mike při snídani říkal, že nám výstup na stěnu Lhoce zabere něco málo pod pět hodin. Sáhnu po bezpečnostní karabině na úvazku, otevřu jumar a nasadím ho na první fixní lano po své levici. Mám ho připevněný k úvazku kolem boků a horní části stehen, je to taková ruční brzda, která v jednom směru klouže po laně, ale když se na ni zavěsí váha, zasekne se na místě. Začnu pomalu postupovat, sunu jumar po laně nahoru a prsty strkám co nejhlouběji do rukavice, abych přes silný materiál cítila, co přesně držím v ruce. Jako obvykle jsou mi rukavice příliš velké. Špičkové horolezecké vybavení je totiž stále dělané na míru mužům, a tak mi i ty nejmenší rukavice kolem ruky výrazně odstávají.

Naučila jsem se vystačit si s tím, co je k mání.

Když jsem s lezením začínala, viděla jsem v jumaru symbol. Díky němu jsem se cítila jako „opravdový horolezec“. Představoval nástroj, který jsem se musela naučit ovládat, abych mohla vstoupit do klubu vyvolených. I po deseti letech lezení, během nichž jsem vystoupila na pět ze Sedmi vrcholů (které sestávají z nejvyšší hory každého kontinentu), jsem ještě pořád ta malá snaživá holčička, která se ze všech sil snaží zapadnout mezi ostatní, nicméně jumar už jako nějakou frajerskou součást výstroje nevnímám. Teď ho vnímám jako prodloužení svého těla. Je to záchranný pás a kotva, které drží, dokud nepovolím já sama.

Chovám k jumaru respekt. Klaním se mu.

A pokaždé když ucítím, jak se jeho ocelové zuby zakously do lana, ze sebe vydám nehlasné *ano!*

55, 56, 57…

Pomáhám si cepínem jako vycházkovou holí. Zaseknu ho do ledové stěny a zakleknu do svahu, abych získala stabilnější polohu. Chůze v mačkách – připínacích kovových rámech s ostny – je vysilující dovednost. Hroty se zarývají do ztvrdlého sněhu a ledu, a člověk tak může postupovat vpřed. Naštěstí mám krok stejně krátký jako většina šerpů, kteří už vylezli nahoru před námi, aby nám na noc připravili tábor. Skutečnost, že nemusím zasekávat hroty do panensky neporušeného ledu, mi ušetří ždibeček energie, a já si dělám zásoby „šťávy“, jak jen to jde. Každý krok musí být přesný a mechanický.

Hluboký nádech a výdech. V téhle výšce jsou emoce nebezpečné. Soustřeď se. Počítej. *61. 62.* Žádné pocity. Počítej. *70.* Žádné emoce. Počítej. *84. 85.*

Řekla bych, že nás od vrcholu dělí tak šestatřicet hodin. Ještě dva tábory. Snažím se počítat kilometry, ale ty teď už nic neznamenají. Takhle vysoko v horách je vzdálenost abstraktní. Rozostřená. Měříme své dny pomocí orientačních bodů a zdolaného

převýšení. *Třetí tábor. 7 465 metrů. Čtvrtý tábor. Žlutý pás. Ženevská ostruha. Jižní sedlo. 8 015 metrů.* Vládne nám nadmořská výška. Je těžké rozlišit, co je blízko a co daleko. Čas se rozpíná a smršťuje. Perspektiva se rychle mění. Z dálky působíme jako formace mravenců, miniaturní černé tečky plahočící se po svahu obrovitého pohoří. Moje perspektiva je ale mikroskopická – nevidím nic než mihotavý třpyt a drolivou strukturu stěny, na kterou právě teď lezu.

V téhle nadmořské výšce se nacházíme tak vysoko, že sem nedoletí ani většina ptáků.

Jestlipak tohle dělají i oni? Pokoušejí se předhánět, kdo doletí výš? Jsou také posedlí výškami?

93, 94, 92…

Sakra. Začni znovu.

1, 2, 3…

Někde za touhle stěnou je vrchol. Nebo snad nad ní?

Proč jsem si tu trasu nevryla do paměti lépe?

Lhoce je poslední překážka před třetím táborem, kde nás čekají kyslíkové láhve. V nadmořské výšce nad 7 000 metrů je výstup závod s ubývajícím kyslíkem. Takhle vysoko sice odpočíváme, ale organismus se neregeneruje. Náš stav se zhoršuje. Kyslíkové láhve, které si neseme na zádech jako miminka v povijanu, se stávají naším nejcennějším nákladem. Bez nich bychom byli ztraceni. Všichni až na Lydii. Poslední šanci na záchranu jsme už každopádně nechali za sebou. Vrtulníky nelétají výš než ke druhému táboru. Teď už musí jakákoli záchranná akce, dokonce i snesení mrtvého těla z hory, proběhnout pěšky, krok za krokem, dolů po lanech.

24, 25, 23…

Sakra. Tak znovu. Pořád začínám znovu.

1, 2, 3…

Vítr sílí.

Obvyklé každodenní vtipkování a tlachání o hloupostech utichlo, nahradilo ho barytonové funění a hekání. Každý se soustředí na následující krok.

„Kámen!“ houkne najednou shora Brian. Uhne doprava, protože po stěně Lhoce se řítí dolů balvan velikosti basketbalového míče.

Kámen! Kámen! Kámen! zní nám to slovo v hlavě. Všichni se odsuneme kousek napravo. *22, 23, 24…* Kolem nás se po laně určeném pro sestup ze třetího tábora vrací dolů další tým. Ten pohled působí znepokojivě, vždyť všichni ostatní na stěně se soustředí jen na *vzhůru, vzhůru, vzhůru*. Je 17. května. Nacházíme se tedy v kratičkém „časovém okně“, kdy počasí výstup na Everest dovoluje. Pokud ti lidé sestupují, znamená to, že se něco děje. Jak nás tak míjejí, uvědomím si, že jsem dnes ráno žádné další týmy neviděla. Jsme na stěně Lhoce jediní.

Po dalších patnácti minutách začíná vítr hvízdat a sténat.

„Led!“ zařve Ang Dodrže.

Led.

Led.

Led.

Něco není v pořádku.

V půli cesty nahoru narazíme na překážku, nebezpečný skalnatý výstupek pokrytý až nadpozemsky krásným, nebesky modrým ledem, který se tvoří, když na ledovec napadá sníh. Dá nám dost práce se přes tuhle nádhernou ledovou bouli dostat, musíme se přitom několikrát složitě přepínat na jiné lano.

Každé fixní lano na téhle stěně má asi padesát metrů. Na konci úseku musíme uvolnit jumar a přicvaknout ho na další. Tenhle okamžik mezi dvěma lany je nejnebezpečnější. Je to proces o dvou krocích: aby člověk nesklouzl po stěně dolů, musí být neustále alespoň jedním jisticím prvkem spojený s hlavním lanem.

Odepnout se tady by byla sebevražda.

Zaseknu hroty sněžnic vší silou do ledu, abych při odepínání jumaru neztratila rovnováhu. Právě v tu chvíli začne vítr burácet a hází přímo na nás balvany velké jako pětilitrové kanystry. Ze stěny se odlamují kusy ledu a buší mi do přilby. Ochranné brýle vibrují. Kleknu si a přitisknu hlavu k horské stěně. Nahoře nad námi je místo třetího tábora, který odsud byl při našem druhém výstupu krásně vidět, jen rozmazaná skvrna. Přimhouřím oči, abych lépe zaostřila, ale mraky připomínají neprostupné chomáče cukrové vaty. Kdekoli jinde by to byl hezký, dokonce nádherný pohled, tady to však nevěstí nic dobrého.

Obláčky cukrové vaty, které se od hlavní masy odtrhávají, přežít dokážeme. Značí mírné malé bouřky, které rychle přejdou. Pokud nás ale dostihne celé mračno, není kam se schovat. V téhle výšce získává scenérie nový význam. Tajuplné formace mraků ukrývají laviny, sněhové závěje připomínající kopec šlehačky jsou dole prošpikovány prasklinami v ledu, které člověku můžou spolknout nohu a v nejhorším případě i celé tělo.

Krása a smrt jsou dvě strany jedné mince.

Dnes ráno Mike předpověděl, že později vysvitne slunce. Místo toho se na Lhoce snáší hustá čepice mraků, a než získám na stěně dostatečně stabilní oporu pro nohy, promění se kvílení větru v tlumený řev. Poryvy mi pronikají do pórovitých rukávů bundy. Škubou lanem. Rozviřují sníh v ledová tornáda. Po stěně se kolem nás valí dolů velké kusy ledu a suti, řítí se stovky metrů a cestou se rozpadají. Ve všech filmech o nějakém neštěstí na Everestu bývá tohle scéna, kdy lidé umírají.

Viditelnost se blíží nule.

Nevidím nic než lano před sebou.

Vystoupím na nechráněný kamenný hřeben, kde by měl být třetí tábor, a modlím se přitom, abych měla pod nohama pevnou půdu. Zahlédnu první stany. Ang Dordže nám říkal, že v nich na nás budou čekat kyslíkové láhve. Ochranné brýle mám pokryté

námrazou, ale i přesto láhve vidím – malé stříbrno-žluté válce na sněhu připomínají mikrotužkové baterie. Životní nutnost. Dýchám přerývaně a mělce. Doklopýtám k láhvím a vpotácím se do skupinového objetí. Čekáme na pokyny našich horských vůdců, ale vítr proti nám divoce víří jako houf ledových dervišů, takže veškerý zvuk pohltí. Musím napínat uši, abych slyšela Mikeovy pokyny, přestože očividně křičí. Nemám odvahu sundat si nákrčník a tlustou kapuci, abych ho slyšela lépe. V téhle nadmořské výšce hrozí okamžité podchlazení.

„Vezměte si svoji láhev a běžte dál!“ vyštěkne Mark. Nemůžu si nevšimnout, že mu v panice přeskakuje hlas. „Běžte, rychle, rychle! Je to čím dál horší, nezastavujte se. Tohle místo je nebezpečné. Rychle dál!“

Posledních pět týdnů jsme trénovali, připravovali se na tenhle okamžik, na výstup k samotnému vrcholu. Mike byl přísný, dokonce vyloženě drsný, ale nikdy, opravdu nikdy neztrácel klid. Když teď v jeho hlase slyším paniku, vyděsí mě to, najednou mě to vrací do dětství v Limě, kde nás otec doma motivoval tím, že na nás křičel. V našem domě bylo poslouchání rozkazů samozřejmostí. Vždycky jsem udělala, co se mi řeklo.

Vrhnu se dopředu, popadnu svou láhev a mechanicky, co nejrychleji provedu všechny naučené kroky.

První krok: Otevřít batoh.

Druhý krok: Nacpat kyslíkovou láhev přímo doprostřed.

Třetí krok: Připojit k láhvi regulátor a masku.

Čtvrtý krok: Utáhnout regulátor, aby kyslík zbytečně neunikal.

Srdce mi zběsile buší. Slyším vlastní dech, jak se odráží od nákrčníku, který mi chrání krk a bradu. Něco na mé masce ještě pořád nefunguje správně. Neohrabaně si hraju s regulátorem, ale moji kolegové z týmu už vyrazili, a tak si masku nasadím, i když si nejsem jistá, jestli z ní kyslík skutečně proudí, a vydám se do sněhové bouře za nimi. Třetí tábor se nachází v mělkém dolíku

na hřebeni s dokonalým výhledem na hory z ptačí perspektivy – tedy za normálních okolností.

Naše stany se krčí na opačné straně tábora, musíme zdolat dalších sto padesát metrů. Kus před sebou vidím jakýsi stín, který se probíjí vánicí. Nedokážu poznat, jestli je to Danny, nebo Brian. Z vířících vloček jsou sněhové pláty a nakonec se spojí v masivní bezbarvou zeď.

Obloha vybledla.

Tělem mi projíždí strach, palčivý a neovladatelný. Panika je v téhle nadmořské výšce smrtelně nebezpečná. Vím to. Okrádá člověka o kyslík, na ruce a nohy působí jako jed. Právě na tyhle okamžiky jsem trénovala. Vědomosti ale nedokážou přehlušit adrenalin, který mi burácí v žilách.

Když mineme první shluk stanů, zbývá už jen zdolat poslední traverz. Úzkou skalní římsu, na kterou se musíme posadit a připnout se k lanu nad hlavou. Masku mám celou zamlženou, vzduch, který dýchám, je matný a mdlý. Při nádechu mám pocit, jako bych se spíš dusila, než abych nasávala do plic kyslík. Že bych ten regulátor nespustila? *Do háje*. Zastavím se a sundám si batoh, abych to mohla zkontrolovat.

„Silvie, co si sakra myslíš, že děláš?“ houkne na mě Lydia. „Jsi na nebezpečném místě. Nezastavuj se!“

Od mužů se podobná příkrost dá očekávat, ale od Lydie mě vyvede z rovnováhy. Lapám po dechu, a tak si masku strhnu a polykám řídký vzduch. Po stěně se s rachotem zběsile řítí kusy ledu, některé se cestou tříští do smrtících střepin, další mi před obličejem s duněním rozkvétají jako malé obláčky bomb. Chytím se lana a po špičkách jako baletka pomaličku – krůček za krůčkem – vyrazím kupředu. Nevidím nic než své ruce svírající lana přímo nade mnou, a pak najednou zmizí i ty. Nepatrnými okénky ve vířícím sněhu zahlédnu další pevné lano. Musím se odepnout.

Palce na nohou se mi v těžkých botách skrčí a sevřou, jako by se snažily zatnout do horského svahu. Odepnu jumar, ustrašeně se nadechnu a zadržím dech. Na okamžik jsem tu sama a nejištěná.

Co kdybych to prostě vzdala?

Co kdybych se právě v tuhle chvíli naklonila dozadu a pustila se? Zřítila se spolu s ledem a sutí do prázdna… Poprvé mi to dojde – uvědomím si, že smrt nejen že vždycky představovala reálnou možnost, ale že možná právě proto jsem tady.

Kolem mě létají šílenou rychlostí další kusy ledu, nekonečné přívaly. Představuju si, že jsem další na řadě. Nikdo by mě neviděl ani neslyšel. Prostě bych tu jednu chvíli byla a následující už ne. Jak snadné. Možná by byl takovýhle konec jednodušší. Odejít se vší slávou.

Proslýchá se, že na Everestu přinášejí roky končící šestkou smůlu. Jak rok 1996, tak rok 2006 znamenaly pro horolezeckou komunitu katastrofu, bouře zabily desítky horolezců i šerpů. Některá mrtvá těla zůstala v oblasti, kde je taková zima, že ani nemohla pořádně zetlít, a dodnes tam někde leží, zčernalá a zmrzlá na kost.

Teď se ale píše rok 2016 a já jsem tady.

Když doma v Peru máma bojovala s rakovinou, chodila jsem k psychiatrovi, doktoru Hugovi. Tvrdil, že přání vylézt na Everest v mém případě vyjadřuje touhu po smrti. *A nemají to tak všichni?* opáčila jsem se smíchem a v duchu ho označila za typického peruánského mužského šovinistu. Jistěže se k mé ctižádosti bude stavět odmítavě. Muži jako on mě podceňovali po celý můj život. Jenomže doktor Hugo měl možná pravdu. Třeba jsem sem opravdu přijela kvůli tomu, aby pro mě hora udělala to, co pro sebe já sama udělat nedokážu.

Než připnu jumar k poslednímu úseku lana, v hlavě mi zní celá symfonie. *Buch buch buch*, rezonuje mi v hrudi tlukot vlastního srdce. Prsty v rukavicích ztratily veškerý cit. Pokožkou se mi

rozlévá horko a vzápětí zase zima, hrudník se zvedá a zase klesá, jako by se měl každou chvíli uprostřed roztrhnout. Je země nahoře, nebo dole? Všechno kolem víří. Nohy kráčejí po obloze. Všechno je bílé. Jasně, zářivě bílé. Bílé jako naše národní školní uniforma v první den školy. Jako bělostné rukavice, které si navlékali nejlepší žáci na každoroční vlastenecký pochod. Byla to exkluzivní známka prestiže, nejvyšší oficiální uznání, že je dotyčný příkladným studentem, jakým jsem se bolestně toužila stát i já.

Bílá znamenala čistotu a připomínala sníh, který jsem vídala jen ve filmech.

Bílá představovala klid, pokoj, sounáležitost.

Bílá symbolizovala pořádek. Dobro.

Nyní je však z té bílé slyšet křik.

Sněhové siluety ostatních členů týmu se objevují a zase mizí. Jsou někde přede mnou ve sněhové bouři. Vítr se mě snaží porazit, je tak silný, že se v něm skoro nedá udržet na nohou. Snažím se zůstat přilepená ke stěně.

Tohle je šílené. Naprosto šílené, sakra. Lézt na nějakou horu – tedy na tuhle konkrétní horu – je totální nesmysl.

1, 2, 3…

Balancuju na okraji traverzu. Poslepu, protože kvůli sněhu nic nevidím, se přicvaknu na poslední lano, dostanu se přes traverz, pak jdu na všechny čtyři a jako medvěd se škrábu směrem, ve kterém, jak se modlím, stojí stany. Mám jediný cíl: najít ten svůj. Všechny ostatní myšlenky a zvuky vytěsním. Už nepočítám. Nejsem nic než tělo, které se pohybuje prostorem. Zatmění vědomí pro jednou přichází vhod.

„Vlezte si do kteréhokoli prázdného stanu!“ ozve se, když kolem nás spěchají naši šerpové. „Sestup do druhého tábora ne bezpečný!“

Konečně zahlédnu shluk jasnějších obrysů. Tápavě se snažím nahmatat dvojici jezdců zipu na prvním stanu, ke kterému

se dostanu, prstem je rozdělím od sebe, odhrnu zmrzlou chlopeň a vkutálím se dovnitř. Rychle si sundám mačky, abych stan neroztrhala, a odhodím batoh na zem. Kyslíková láhev vypadne ven. V rukou a nohou mi opět začíná proudit krev, zuby mi drkotají. Nejsem schopná se přestat třást. Vítr venku dál zuřivě fičí, až se nylonové stěny stanu s hlučným pleskáním otřásají. Srdce mi bije jako splašené. Mám sto chutí volat o pomoc, ale stejně by mě nikdo neslyšel.

Tohle nezvládnu.

Potřebuju, aby mi někdo – kdokoli – pomohl.

Po tvářích se mi koulejí husté slzy.

Stočím se na boku do klubíčka. Nikam dál už se nedostanu. Tohle je konec. Jak jsem si vůbec mohla myslet, že bych se zrovna já mohla dostat až na vrchol Mount Everestu? Slzy se slévají v hluboký vzlyk, který začíná až někde v břiše. Takhle jsem neplakala od onoho prvního dne v základním táboře, kdy jsem ležela sama ve stanu a zmítala se v protichůdných pocitech.

Než jsem se na tuhle cestu vydala, sepsala jsem v San Francisku závěť – formalita, kterou mi doporučili kamarádi horolezci. Byla jsem příliš roztěkaná, než abych vytvořila něco oficiálního, a tak jsem dala dohromady jen jakousi holografickou poslední vůli. Byt jsem odkázala své neziskové organizaci a k tomu připsala pár všeobecných poznámek, jak by měl být nadále používán pro dobrou věc. V tu chvíli mi smrt nepřipadala nijak reálná. V závěti jsem viděla spíš jakési zbytečné preventivní opatření, které by měl zodpovědný dospělý člověk udělat. Teď však slova *závěť* a *poslední vůle* nabývají hrozivého významu.

Komu svůj odkaz zanechám?

V San Francisku bývaly noci, kdy jsem se modlila, aby se rozevřel zlom San Andreas a pohltil mě. Aby mi srdce ve spánku tiše přestalo bít. Ráno jsem se někdy budila se záhadnými modřinami po celém těle. Jindy jsem se probrala v nemocnici a neměla ponětí,

jak jsem se tam dostala. Promarnila jsem spoustu dní, kdy jsem se jako detektiv snažila vypátrat, co jsem vlastně během svých alkoholických „okének“ dělala. Všichni ti přátelé a příbuzní, kteří mě prosili, abych se na Everest nevydávala, protože se báli, že mě tahle hora zabije, nechápali, že se samu sebe pokouším sprovodit ze světa už řadu let.

Ovinu si paže co nejtěsněji kolem těla.

Jenže to nestačí. Nikdy to nestačilo.

Přitáhnu si kanárkově žlutou kyslíkovou láhev k sobě a přitisknu si ji na hruď.

Předstírám, že mě taky objímá, pevně se jí držím jako zdroje životodárného vzduchu. V tuhle chvíli však ze všeho nejvíc nepotřebuju kyslík, ale doteky. Potřebuju, aby mě někdo držel v náručí. Potřebuju objetí, které nepožaduje nic na oplátku. Čisté, ochranitelské objetí.

Mateřské objetí.

Everest má mnoho jmen, ale všechna znamenají „matka“. Sagarmátha – Matka nebes; Džomolangma – Matka světa. Z nějakého záhadného důvodu jsem se téhle hory nebála. Chovám úctu k její síle, k její obrovské, mohutné rozloze. Ale místo abych z ní měla strach, jako by mi její nesmírná velikost poskytovala ochranu. V nekonečné rozloze skal, v nehybné brutalitě a kráse Everestu je něco, co mi dodává sílu. Začala jsem v ní vidět silnou duchovní průvodkyni, jakou jsem nikdy předtím neměla. A myslela jsem si, že ona na mě bude na oplátku pohlížet se střízlivým mateřským soucitem.

Opravdu troufalý výplod fantazie!

Kolik arogance a sebeklamu se skrývá v představě, že by mě nějaká hora mohla zachránit přede mnou samotnou. V přesvědčení, že tahle masivní formace kamení a ledu dokáže otevřít svou takzvanou náruč a poskytnout mi bezpečí. Že jí není úplně fuk, jestli žiju, nebo jsem mrtvá. Zabila už tolik lidí. Návštěvníky přivádějí

na Everest různé důvody – hledají tu klid, čest, slávu, něco, co je přesahuje. Ale hora nám, jako dobrá matka, dává to, co potřebujeme, nikoli to, co chceme.

Snad Everest skutečně představuje jen mou glorifikovanou touhu po smrti. Třeba jsem se celou dobu hnala za tím, abych našla způsob, jak na vrcholu odejít. A to doslova.

Proč jsem čekala, že mě Džomolangma zachrání?

Koneckonců by to nebyla první matka, která mě zklamala.

2

Borrón y cuenta nueva

Energické zaklepání následované zaskřípěním otevíraných předních dveří. Pohvizdování, které napovídalo, že přichází J., protančilo domem až do kuchyně, kde jsme s *mamitou* seděly. Právě vařila kávu a vydlabávala dužinu z maracuji do ranního *juga*.

„Hola, pasa a la cocina, J.,“ zvala ho máma dál. *„Estoy haciendo un cafecito.“*

„Buenos días,“ pozdravil J. Volným krokem vešel do kuchyně a zlehka mámu políbil na tvář.

„Hola, J.!“ vypískla jsem, a když se nade mě naklonil, dotkla jsem se rty jeho tváře. Zahalil mě oblak hutné kořeněné vůně jeho vody po holení. Štíhlý J. s bujnou černou hřívou, mahagonově hnědou pletí a nakrouceným knírkem byl o dost mladší než můj mrzoutský šedovlasý otec. Jeho žoviální energie a veselé pískání vždycky prozářily temné kouty našeho domu. Kdykoli byl u nás, mamince vždycky uvolněně poklesla ramena.

„Jala el banquito!“ pobídla ho teď. *Přitáhni si stoličku.* A já se zachichotala. Náš kuchyňský stůl, nízký, rustikální dřevěný kus nábytku, byl myšlený pro drobné lidi. Když jsem sedávala na dětských stoličkách bez opěradla, nohy mi pod něj snadno vklouzly. Můj mladší bráška Miguel byl ještě batole. Než jsme si najali hospodyni, *mamita* skoro neposeděla, neustále pobíhala po kuchyni

a ujišťovala se, že jsou jednotlivé pokrmy dost teplé a dostatečně okořeněné, aby vyhověly otcovým nárokům. A Segundo, můj otec, měřil sotva sto šedesát pět centimetrů. Prostě jsme se ke stolu všichni nějak vešli. Nicméně když se u něj s koleny u brady krčil J., který měl přes metr sedmdesát, a popíjel z křehkého porcelánového šálku čaj, vypadalo to legračně.

Otec návštěvy v našem domě moc často nepovoloval a máma jako by ve společnosti J. vždycky pookřála. Přinesla na stůl dvě *pan francés* – bagetky ve francouzském stylu s máslem, šunkou a sýrem, aby se mohl J. posilnit, než se pustí do práce. Do mého hrníčku kápla trošičku kávového základu, *café pasado*, J. dostal dospělou porci a obojí pak dolila vroucí vodou z termosky. Pak si přisedla k nám, naklonila se dopředu, dychtivá probrat nejnovější drby, a vzápětí už se s J. pustili do jednotvárného rozhovoru dospělých a nechali mě, ať si s bagetou a kávou poradím sama. Chňapla jsem po plechovce kondenzovaného mléka, která stála na stole, a trochu si nalila. Maminka mi slíbila, že až příští rok oslavím šesté narozeniny, budu si moct dávat plný hrnek kávy.

„Azúcar?“ podávala jsem cukřenku J., přitom jsem ale po těch třpytivých kostičkách pokukovala sama.

„No, no. Gracias,“ opáčil J. a přátelsky mi prohrábl vlasy. *„No quiero engordar.“* Byl přesvědčený, že by po cukru ztloustl.

Mamita se po těch slovech vždycky zachichotala.

Takhle jsem trávívala rána, spokojeně jsem přihlížela, jak J. s maminkou pijí kávu a povídají si – jak J. jí a maminka ho pobízí, aby jedl víc. Já se mezitím vyhřívala ve slunečních paprscích, které sem pronikaly oknem z vnitřního dvorku hned vedle kuchyně, a užívala si pocit, jaký jsem po zbytek týdne neměla. Všímala jsem si nových věcí. Drobností. Třeba toho, jak maminčiny oříškově hnědé oči září nebo jak její plné tváře nezvykle zrůžověly; teplého dotyku slunce na ruce, sladkokyselé příchuti maracuji a křupání jejích semínek, když jsem je drtila dětskými zoubky. Cítila jsem,

jak mi to všechno proniká do mysli a vrývá se mi to tam v podobě barev, světla, radosti.

J. u nás v domě začal uklízet, když jsem byla ještě batole. Tátovi ho jako spolehlivého člověka představil jeden vzdálený, ale důvěryhodný příbuzný. V sedmdesátých letech v Limě fungovala hierarchie, která stavěla mestice, Peruánce se světlou pletí a větším podílem španělské krve, nad *indígenas* z And s tmavší pletí, a přísně rozlišovala mezi dělnickou, střední a vyšší třídou. Společenská třída odpovídala barvě kůže. Můj otec sice pocházel z hor, ale světlá pleť a dobré vzdělání mu umožnily zaplout do limské lepší společnosti, naproti tomu maminka zůstávala na okraji a cítila se lépe mezi lidmi z dělnické třídy než mezi smetánkou. V Limě rodiny, které si mohly dovolit platit personál, se svými zaměstnanci zpravidla *cafecito* nepopíjely. Maminka se ale ke všem lidem, bohatým i chudým, chovala stejně a po mně vyžadovala totéž.

Finanční jistota je tenká jako vlásek, říkávala.

Vzpomínky na chudobu ji pronásledovaly jako přízrak – jako by chudoba byla pořád tak blízko, že v nose stále cítila její pach. Brala J. jako sobě rovného, chápala to tak, že oba dělají, co můžou, aby se pozvedli z bídy. Mladý, pracovitý J. jí byl věkem podstatně blíž než její manžel, viděla v něm silného, laskavého venkovana, jakého si přála najít i v mém otci. A snad takový táta kdysi, zpočátku, v jejích očích opravdu býval.

Z pohledu obyvatel jeho rodiště, malé vesničky v Andách zvané Santa Cruz de la Chuca či La Sierra, jak jí říkáme my, se mému otci v životě dařilo víc než dobře. Za prvé se mu povedlo dostat z hor do hlavního města, získat vzdělání, otevřít si vlastní účetní firmu a vybudovat nám domov v Santiago de Sucro, malebné středostavovské čtvrti, jejíž obyvatelé se snažili proniknout mezi vyšší třídu.

Z otce se tedy stal významný muž, který se honil za úspěchem a společenským postavením, ale kdykoli se mu naskytla možnost pomoct některému z mladíků z La Sierry, kde byla nouze o peníze i příležitosti, jeho srdce změklo. Přivedl řadu z nich do Limy a využil svých konexí, aby jim opatřil práci. Věděl, jaké to je, když s člověkem zacházejí, jako by byl podřadný, druhořadý. Ostatně dvojku měl i ve jméně. Segundo. *Druhý*. Zpočátku byl opatrný, nechtělo se mu pouštět si do domu jiného muže. Vzdát se části svého písečku pro něj byla zásadní věc. Ale podobně jako *mamita* i on musel v J. zčásti vidět sám sebe, protože časem ho začal brát jako člena rodiny.

Někde mám fotografii, na níž jsem zachycená, jak jako maličká holčička držím tátu za ruku a ženu se za červeným umělohmotným míčem. A J. nás zpovzdálí s úsměvem pozoruje.

J. k nám chodil uklízet každý týden a zabralo mu to vždycky celý den. Náš dvoupatrový dům byl postavený v modernistickém stylu podle návrhu jednoho známého limského architekta. Otec v něm viděl své životní dílo a požadoval, aby byl vždy bez poskvrnky. Velkými okny od podlahy až ke stropu pronikala dovnitř záplava ostrého bílého světla, to však podlahy z tmavého třešňového dřeva rychle pohltily do kapes ze stínů.

J. okny vždycky začínal. Stála jsem na příjezdové cestě a s posvátnou hrůzou sledovala, jak si přistavuje k domu dlouhý kovový žebřík, leze příčku po příčce nahoru a za pomoci štosů novin a octa leští okna z vnější strany. Mokrá tiskařská čerň mu zašpinila ruce na zbytek dne. Pak přišly na řadu podlahy. J. za pomoci *la cera roja*, páchnoucího carnaubového vosku, který byl cítit jako rozlitý benzín, cídil parkety, schody a masivní, prudce se svažující zábradlí do zářivého lesku. Vosk byl rudý jako býčí krev, a když ho J. nalil malé množství na podlahu, připomínal husté, vazké lepidlo, jaké jsem používala na své výtvarné projekty. Ale jak J. olej postupně zapracovával do podlahy, roztíral se čím dál lépe a vpíjel

se do dřeva. Ještě o několik dní později mi ponožky na parketách divoce podkluzovaly a podrážky bot ze vší té čistoty gumově povrzávaly. Především se mi ale vybavuje ta vůně. Těžká, svíravá, alkoholová, ulpívající v nose i na oblečení.

„Do práce!“ J. se sklonil a jediným pohybem mě stáhl ze židle a vysadil si mě na ramena. Viděla jsem odtamtud vršek lednice, téměř jsem mohla konečky prstů přejet po stropě. Radostně jsem se rozesmála. J. mě stejně rychle zase postavil na zem a sebral ze stolu svůj hrnek a talíř.

„Dejalo no más,“ zamávala maminka odmítavě rukou. *„Nech to být.* Silvito, hezky J. obejmi a pak už se mu nepleť pod nohy, ano? Má spoustu práce!“

To už ale J. s pohvizdováním mířil ke skříni v přední hale, kde se vždycky převlékal z khaki kalhot a košile s dlouhým rukávem do pracovních kalhot a trička. Každý týden se po práci sprchovoval nahoře ve třetím patře v koupelně u střešní terasy, kde se také právalo všechno prádlo, pak si sroloval pracovní oblečení do provizorního uzlíku a znovu se nasoukal do khaki kalhot a košile. Odcházel nedlouho před západem slunce, husté, inkoustově černé vlasy dokonale učesané.

Následujícího roku, tedy v době, kdy v horách kolem Cusca začínalo hnutí Světlá stezka se svým vražděním, jsem nastoupila na první stupeň v katolické mariánské škole María Reina na opačné straně města. Byla to od nás dlouhá cesta, i když se jelo autem, ale otec vedl škole účetnictví, a dostal díky tomu slevu na školném. Vzdělání pro něj bylo na prvním místě, a když už se naskytla možnost získat za dobrou cenu nějaké kvalitní, byl ochoten kvůli tomu i dělat šoféra – dokonce i své dceři. V rámci přípravy na výuku jsem potřebovala také jednotnou školní uniformu. Bylo to dědictví militaristické vlády, která ve snaze reformovat hluboce zakořeněný systém společenských tříd zavedla v Peru v roce 1970 povinné celonárodní školní stejnokroje. Vycházela přitom z představy, že

když se všichni peruánští školáci budou oblékat stejně, smažou se společenské, rasové i ekonomické rozdíly a nebude důvod kohokoli diskriminovat. Uniformu měli nosit žáci po celou dobu školní docházky od první do šesté třídy základní školy a všechny ročníky školy střední.

V obchodním domě stály dvě konfekční uniformy nějakých 300 solů. Na Mercado Central, tržišti, kam mě s penězi od otce bezpečně uloženými v kabelce přivedla maminka, se dal materiál na neoriginální verzi pořídit i s ušitím za čtvrtinu ceny.

„Agarrate fuerte de mi! Pořádně se mě drž," sevřela mi pevně levou ruku a druhou si přidržovala kabelku těsně u těla.

Obratně se proplétala ulicemi, neustále ve střehu kvůli kapsářům a zlodějům kabelek, kterými se to na trhu jen hemžilo. Byla v tom opravdu expert. Poblíž trhu a stánků se v zakouřených hejnech sjížděly tříkolky a autobusy a lidé v tom provozu přebíhali sem a tam. *„Caserita! Caserita!"* vyvolávali stánkaři a oslovovali potenciální zákazníky lichotivými jmény, aby je přilákali blíž. Tohle namlouvání a mazání medu kolem úst byla prostě součást nakupování.

„Caserita preciosa. Ay mi reina, que te puedo servir?"

„Má nádherná zákaznice, moje královno, čím vám mohu posloužit?"

Napřímila jsem se a jako bych trochu povyrostla. Věděla jsem, že je moje maminka nádherná, a když jsem slyšela, jak na ni prodavači volají a snaží se upoutat její pozornost, i když jde jen o obchod, v nitru mě šimrala hrdost.

Máma položila na pult materiál na dvě košile a dvě sukně. Když to prodavač počítal a chystal účet, přihodila ještě dva další, větší kusy látky.

„Za kolik?" zeptala se.

„Dvě stě solů."

„*Que cosa? Carisimo!* Kdepak. *Vámonos.* Jdeme, Silvito."

Chytila mě za ruku a začala mě táhnout z krámku. Se zdviženým nosem jsem kráčela za ní.

„Počkejte, počkejte!“ vykřikl prodavač. „Sto padesát.“

„To si myslíte, že jsem milionářka?“ odsekla maminka. Pokračovaly jsme v chůzi.

„Počkejte! Sto dvacet.“

Maminka se prudce zastavila a ohlédla se přes rameno, stále připravená okamžitě vyrazit.

„Sto. *Y nada más.* Támhleten člověk vypadá, že by se mnou rád uzavřel obchod,“ dodala a ukázala na navlas stejný stánek o kus dál.

„Dobře, dobře, jen klid. Vraťte se.“

Náš odchod byl jen naoko. Byl součástí divadýlka spojeného s nakupováním. Původní cenu by zaplatil jenom hlupák. To jsem věděla i já. Abychom dostaly, co jsme chtěly, musely jsme sehrát tuhle dramatickou scénku.

„Zabalte mi ty větší kusy zvlášť, prosím,“ požádala maminka prodavače a vybrané látky od sebe na pultě oddělila a pečlivě složila. Její ruce něžně přejížděly po těžkém materiálu.

Zaplatila, poděkovala prodavači a vrhly jsme se zpátky do přecpaných ulic. Máma si tiskla oba balíčky k tělu a já měla drobnou ruku vloženou v její dlani.

„Mami, ale proč? Proč máme ty balíčky dva? Pro koho?“

„Pst, tiše, *hijita*,“ zamlaskala. „Teď dávej pozor. Ve městě musíš vždycky dávat pozor. Máš až moc snadný život.“ Sama vyrůstala v La Victoria, což bylo industriální sídliště na předměstí staré Limy. Ani trochu to tam nepřipomínalo pečlivě udržované ulice naší čtvrti. V Limě se jednotlivá průmyslová odvětví shlukovala do čtvrtí: ševci, prodejci látek, kamene či dlaždic. Ve čtvrti La Victoria sídlil automobilový průmysl a říkalo se jí Recyklovací středisko. Když jste chtěli vypátrat nějakou ukradenou věc, šli jste právě tam. Museli jste si ale dávat zatraceně dobrý pozor. Jediní lidé, kterým

se dalo věřit, byla rodina. A i uvnitř rodiny se loajalita někdy různě přesouvala.

Přešly jsme přes hlavní třídu a spěšně se proplétaly mezi troubícími auty ke křižovatce Calle Capón. Na tvář se mi vkradl úsměv. Tenhle roh jsem dobře znala. Mířily jsme k mé oblíbené čínské pekárně. Obrovská čínská čtvrť v Limě byla plná *chifas*, hybridních čínsko-peruánských restaurací.

„Tátovi o tom, že jsme byly ve městě, říkat nemusíš," poznamenala maminka, když mi podávala můj oblíbený slaný koláček s náplní z vepřového masa.

Napadlo mě, jestli bychom nemohly donést něco dobrého i tátovi. Jeho kancelář byla jen o pár domů dál. Neměl však rád, když jsme se u něj objevily bez ohlášení. A vlastně kdykoli. Naučila jsem se, že se nemám ptát.

„Hmmm, hmmm," mumlala jsem s plnou pusou a vychutnávala si každičké sousto nadýchaného pečiva.

Táta mě každé ráno cestou do kanceláře vysadil před školou. Skoro celou cestu jsme jeli ulicí Avenida Angamos. Provoz byl tou dobou minimální, ulice brázdilo jen pár *colectivos*, obecních dodávek, které fungovaly jako městské minibusy, a na světlech se mezi stojícími auty proplétali muži, kteří řidičům přes okénko prodávali ranní noviny. Odpoledne mě táta zase vyzvedl, zajel si domů na *almuerzo* – dlouhý pozdní oběd – a pak se ještě vrátil do práce, kde zůstal až do večera. Někdy ani nepřijel na večeři. Máma tyhle večery přecházela po kuchyni sem a tam, jindy se věnovala mému mladšímu bráškovi Miguelovi.

Byla jako blesk, dala se jen těžko dostihnout. Neustále v pohybu, chvíli doma, chvíli pryč, v jednom kuse měla nějaké pochůzky a povinnosti. Poletovala z místa na místo. Někdy, když se jí

nechtělo brát nás děti do auta a vláčet s sebou, nás nechávala doma samotné s J.

Velká část tohohle období mi splývá v nejasnou směsici pohybu, světla a zvuků.

Jednou odpoledne mi máma na stůl v pokoji pro hosty připravila věci na kreslení, skicák a pastelky.

„Mamita, puedo ir contigo hoy?“

Hrozně jsem toužila jet s ní.

„Ne.“ Odpověděla a otočila mi hlavu zpátky k bloku a pastelkám. „Dneska ne, *hijita*. Zůstaneš tady s J. Budeš moct jet jindy.“

„Maminko…,“ škemrala jsem.

„Ya vengo.“ Zlehka mě políbila na tvář a byla pryč dřív, než jsem stihla přijít s dalším protestem. *„Un ratito!“* křikla na mě ještě, ale to už byla v polovině schodiště. *Un ratito.* Maminka vždycky odcházela jenom *na chviličku. Na minutku. Minutečku.* Všechno bylo zdrobnělé. Jen kousíček koláče. Minikapička *pisca*.

Jak by mohl pouhý maličký kousíček čehokoli někomu ublížit?

Už si nevzpomínám, jak dlouho byla pryč, když ke mně halou dolehlo hvízdání.

„Silvito?“ J. vyslovil mé jméno hlubokým barytonem.

„Á, tady jsi.“ Vešel do místnosti a zavřel za sebou. Přiložil si ukazováček ke rtům. *Pssst,* zašeptal a v očích mu zajiskřilo, jako by to byla nějaká hra. *Pssst.* Zahihňala jsem se a zakývala hlavou. Co to budeme hrát, takhle potichu? Na tichou poštu? Tuhle hru jsem znala. Nebo možná na schovávanou?

„Pojď sem.“ Chraptivý, tlumený šepot.

„Co?“ zeptala jsem se.

„Sientate.“ Poklepal dlaní na postel. Pustila jsem pastelku z ruky a kecla si na postel vedle něj.

Položil mi ruku na stehno, na sukni od školní uniformy. Jeho dlaň mi stehno celé zakryla, konečky jeho prstů mi lehce hladily koleno. Ruku měl ze všeho toho uklízení a lezení po žebříku

drsnou a studenou. Když se dotkla mé teplé pokožky, zachvěla jsem se.

Stále se mi díval do očí, vzápětí se naklonil a přejel mi rty po tváři. Cítila jsem dotek drsných vousů z jeho knírku a spolkla další zachichotání, ze všech sil jsem se snažila zůstat zticha. Dodržet pravidla hry. Pak přišlo něco nového. Jeho rty se přesunuly na mé. Byly suché a rozpraskané, na jemné kůžičce na vnitřní straně pusy škrábaly. Ztuhla jsem. J. pozoroval mou tvář, jako by v ní něco hledal. Už jsem viděla rodiče, jak se líbají. A dávala jsem pusu tetě. Ale tenhle polibek byl jiný. Dál jsem tu hru hrála s ním. Pomaličku mi vyhrnoval dlouhý sklad šedé sukně po stehně. Gestem mi naznačil, abych položila hlavu na polštář. Smích zmizel, nebylo slyšet žádné zvuky. J. přestal šeptat, ale přitiskl ukazováček na rty, *psst*, aby mi dal najevo, že si pořád ještě hrajeme.

Po chvíli – snad třech či pěti minutách, hodině, nebo celé věčnosti, nejsem si jistá – mi sukni znovu narovnal, a aniž se mi přestal dívat do očí, vrátil mi do culíku zatoulaný pramen vlasů.

Na noze jsem měla jakousi lepkavou bílou hmotu, a když jsem natáhla ruku, abych se jí dotkla, J. ji rychle setřel rubem trička.

„No digas nada,“ zašeptal a byl přitom tak blízko, že mi na uchu ulpěla vlhká pára jeho dechu. *„Tus papas saben lo que estoy haciendo y están de acuerdo.“*

Nemusíš to nikomu říkat. Tvoji rodiče vědí, co dělám, a souhlasí. Požádali mě o to.

Vždycky jsem byla připravená si s J. hrát. Pár pus už mi dal, na tvář, sem tam mě pohladil, hrál si se mnou, vyhazoval mě do vzduchu a všichni jsme se smáli. Já i máma. Smích znamenal hru. A teď přece plní rozkazy. Poslouchá mé rodiče, mého otce, tak jako jsem ho vždycky poslouchala já. Sice jsem nechápala, proč chtěli po J. zrovna tohle, ale nedovolila jsem si to nijak zpochybňovat.

En conversación de adultos se callan los menores, říkával vždycky otec.

Když se baví dospělí, mají děti mlčet.

Po tomhle už J. nemusel to své *psst* ani vyslovit. Stačilo, že si přiložil ukazováček na rty a ten zvuk mi zasyčel v hlavě jako velikánský had, který spolykal všechny mé myšlenky, jakoukoli potřebu mluvit, klást otázky. Dokonce i mé umlčování se dělo potichu.

A tak to tedy začalo.

Dlouhá, podivná, tichá hra, jejíž pravidla jsem neznala. Jen jednu věc jsem věděla jistě: Jakmile k nám dolehl zvuk otevírajících se dveří garáže, byl *konec*. Dům se mi začal obracet naruby. Kouty potemněly. Když se rodiče hádali, vráželo mi to do konečků prstů znecitlivující jehly. Nenáviděla jsem ten křik, záchvaty zuřivého vzteku, vázy tříštící se o podlahu, praskání kostí. Naučila jsem se však, že existuje i něco horšího.

Hvízdání.

Tiché hry.

Zajíknutí děvčátka umlčeného dlaní.

Každou noc před spaním jsem poklekla u nočního stolku mezi svou a Miguelovou postelí a modlila se ke svému andělu strážnému.

Ángelito de la Guarda,
dulce compañía,
no me desampares
ni de noche ni de día.
No me dejes solo que me perdería.

Vnímala jsem ho jako ženskou bytost, kterou jsem prosila, aby ochraňovala tatínka, maminku, Miguela a J. Prosila jsem ji také, aby ochraňovala mě. *Prosím, neopouštěj mne ve dne ani v noci, protože když nebudeš se mnou, jsem ztracená.*

V roce 1983 jsem byla ve třetí třídě a do Limy začalo pronikat hnutí Světlá stezka, *Sendero Luminoso*. Bylo toho plné zpravodajství.

Výbuchy sloupů vysokého napětí. Rozsáhlé výpadky elektřiny. Únosy. Bomby nastražené v autech. Šlo o domácí teroristické hnutí vycházející ze zásad maoismu, které založil bývalý profesor filozofie ve Středních Andách v okolí Cusca. Věřil, že když se půda a vládní moc vyrve z rukou buržoazie a vrátí se proletariátu, stane se z Peru spravedlivější země. Metody Světlé stezky byly ale krvavé a nelítostné.

Nastalo období despotické přesnosti a výbuchů násilí. V našem domě i mimo něj jasně zářil proud nebezpečí.

Jednoho odpoledne jsem čekala na maminku, protože jsem s ní měla jít na návštěvu k její sestře, *tíe* Irene. Na hodinách v kuchyni jsem si mohla přečíst, že je tři třicet… ne, ba ne, šest patnáct. Často se mi popletla velká a malá ručička. Kručelo mi v žaludku, ale neodvážila jsem se na maminku do patra zavolat. Ostatně pro ni čas nikdy nebyl důležitý. Dohodnutou dobu brala spíš jako nezávazný odhad než nějaký pevný okamžik. Naučila jsem se na ni trpělivě čekat.

„Segundo, nooo, noo, noo!“ Mou hladovou otupělost proťal výkřik přicházející shora. *„Qué haces? Nooo!“*

Maminko!

Schodiště stoupalo od předních dveří k odpočivadlu ve druhém patře. Ostražitě a po špičkách jsem vyběhla do poloviny a mezerami mezi příčkami zábradlí se podívala, co se děje. Na odpočivadle nade mnou klečela máma na zemi a otcovy rány jí dopadaly na záda, na hlavu, na paže, prostě všude, kam dosáhl.

„Ty mrcho,“ řval na ni.

Zdolala jsem další dva schody. Jak ji tak mlátil, najednou se přestala hýbat, schoulila se do klubíčka a schovala prsty do zaťatých pěstí. Jako želva, když zaleze do krunýře.

„Neee!“ zaječela jsem a řítila se nahoru po schodech, až mi nohy v ponožkách podklouzly a já upadla. Poslední dva schody jsem tedy vylezla po všech čtyřech. *„No a mi mami!“*

Nech maminku být.

Ježaté obočí měl otec svraštělé a v očích mu blýskal hněv. Zoufale jsem se celým tělem vrhla mezi ně. *Možná mě teď poslechne. Možná toho nechá…* Jeho pěst mi přistála na nose, a ještě než mě zalila horká černá vlna, cítila jsem, jako něco křuplo. Padla jsem na zem a stočila se do klubíčka vedle mámy. Z nosu mi crčela krev, její ohnivě rudá barva na lesklých, koňakově hnědých parketách mě ohromila.

„Ty pitomče!" Máma byla už zase na nohou, využila tu chvilku, kdy byl v šoku. „Jen se podívej, co jsi udělal. *Le has roto la nariz a tu hija.*"

Zlomil jsi své dceři nos!

„*Mi hijita, ay, mi hijita.* Zvedni hlavu." To už máma odběhla do zelené koupelny a přinesla odtamtud hrst vatových tamponů. Jeden přetrhla napůl a udělala z něj malou kuličku, kterou mi nacpala do levé nosní dírky, pak mě odtáhla na pohovku, položila si moji hlavu do ohybu lokte a kolébala mě v náručí. Jenže krev tekla dál. Nahlas jsem se rozbrečela.

„*Vamos al doctor.*" Prudce vstala, a aniž pronesla jediné slovo k tátovi, odnesla mě dolů po schodech a ven z domu. Usadila mě na přední sedadlo tátova auta.

„*Ten la cabeza arriba.*"

„Umřu, maminko?"

„Ne, *hijita*, budeš v pořádku."

Opřela jsem si hlavu o sedadlo, stiskla si nosní dírky a dávala pozor, abych béžové sedadlo neumazala od krve.

Na pohotovosti jsme zamířili na příjem.

„Dcerka spadla ze židle a uhodila se do obličeje," vysvětlila maminka klidně sestře. „Pokusila jsem se zastavit krvácení vatou, ale teče to pořád dál. Možná si něco zlomila."

Mrzelo mě, že si teď sestřičky nejspíš budou myslet, že si za to můžu sama, a byla jsem překvapená, že si máma nepamatuje, co se před chviličkou stalo. Proto jsem ji zatahala za bundu.

„Ale maminko, já přece nespadla…“ Podívala se na mě se slzami v očích a pohladila mě po vlasech. V ústech jsem cítila kovovou pachuť krve. Jak se srážela, do krku mi klouzaly drobné chuchvalce.

„Psst, *cállate*, *hijita*,“ pošeptala mi máma. „Psst. *No digas nada. Quédate callada.*“ Psst. Nic neříkej. Buď zticha.

A tak jsem své námitky zase spolkla.

„Quires unas salchipapas?“ zeptala se mě později, když jsme vyšly z nemocnice.

„Sí!“ vyhrkla jsem. Bolest okamžitě vytěsnily myšlenky na slané křupavé hranolky a párky utopené v majonéze a kečupu.

„Ale maminko, *una preguntita*. Co ta krev na podlaze?“

„Nedělej si starosti, *hijita*, J. to zítra uklidí.“

Kolem mě už bylo tolik věcí, o kterých jsem měla mlčet…

Byla jsem čím dál tišší, zato bomby v horách nabíraly na hlasitosti.

Světlá stezka pronikala do Limy, infiltrovala město, zapalovala domy, na ulicích rezidenčních čtvrtí páchala bombové útoky.

Narůstající chaos mimo zdi našeho domu odpovídal tomu, co se dělo uvnitř.

Než *tía* Emerita slepici prořízla hrdlo, vždycky se nad ní pomodlila. Já jakožto oslavenkyně jsem měla za úkol pevně přidržet křídla. Teta pod schody ze spižírny u kuchyně nachystala plastový kyblík.

„Silvito, pojď sem!“ zavolala silným pronikavým hlasem.

„Mama, por qué tengo que hacerlo?“ zaúpěla jsem. Proč to musím dělat?

„Cállate y no te quejes!“ vyjela na mě máma. „Nebuď k tetě nezdvořilá. Vážila sem dalekou cestu.“

Jestli moje matka něco netolerovala, bylo to snobství. Zvlášť když šlo o tetu, která nám přinesla slepici z vlastního chovu a celou cestu z Puente Piedra ji vezla na klíně. *Tía* Emerita bydlela na

okraji Limy, v oblasti, kde spousta rodin žila v boudách na svahu bez vody, plynu a elektřiny. Aby se k nám dostala, musela nasednout na *covida bus*, starý školní autobus, který sice jezdil přibližně ve směru do centra, ale neměl přesně daný jízdní řád a zastavoval náhodně na kdejakém rohu tak často, že ta zhruba čtyřicetikilometrová cesta k našemu domu trvala dvě hodiny. Teta proto musela slepici důkladně obalit tělo igelitovými sáčky a pak to celé převázat, až vzniklo něco jako slepičí kabelka, kterou ještě vložila do jutového pytle. Během jízdy slepici poskytovala trochu vzduchu tím, že si pytel položila na sedadlo vedle sebe, a když byl nával, musela ho vézt na klíně. Potom se objevila u našich dveří s úsměvem na tváři a jutovým pytlem přes rameno.

Emerita byla Miguelova kmotra a otcova nejstarší sestřenice. Po základní škole odešla ze Santa Cruz de Chuca a chvíli bydlela s tátou v Limě, pak se ale zamilovala do mého příbuzného Felipeho. Přestěhovali se do skromného cihlového domku a *tía* v přilehlém krámku prodávala drůbež, prasata, králíky a krocany. V La Sierra, odkud pocházela, bylo zvykem, že člověk na oslavu narozenin přinese jako dárek něco, co sám vypěstoval. *Papas. Pollo. Humitas. Choclo.* Plody vlastní práce znamenaly víc než jakákoli panenka, sladkost nebo hračka.

Což ovšem neznamenalo, že bych chtěla mít s tou slepicí co do činění. Byla jsem městské dítě, *limeña*, maso, které jsem jedla, bylo vždycky už mrtvé a oškubané.

„*Hija.*“ Maminka si ke mně klekla, aby se mi mohla dívat do očí, a už mírněji pokračovala. „Tohle je dárek od tetičky. Je plný lásky.“

Slyšela jsem, jak ten pták v hale kdáká. Na sporáku začínala vařit voda ve velkém hrnci.

Věděla jsem, že nemá cenu odporovat. Už mi bylo sedm a byla jsem prakticky žena. Zřejmě to všechno dávalo nějaký smysl. Dělá se ostatně i spousta dalších věcí, které nechápu. Proč bych tedy neměla být schopná zabít slepici?

Pomalu jsem se vydala vstříc svému osudu.

Miguel a náš bratranec Felipe, který byl o šest let starší než já, stáli hned vedle Emerity a strkali se, aby měli příležitost se na slepici podívat. Emerita vytáhla z hloubi páchnoucího pytle ohromující balík bílého a ohnivě rudého peří. Smrdělo to jako granulované krmivo smíchané s prachem, ptačí tělíčko bylo obalené několika vrstvami igelitových sáčků. Teta je pomalu sloupávala a pokynula mi, abych ptačí trup pevně sevřela oběma rukama. Byly ještě příliš malé, takže jsem slepici nemoha důkladně podržet, a ona se v mém nesmělém sevření divoce házela a kdákala.

„Drž ji pevně, holka!" houkla na mě Emerita. *„Que no se te escape."*

Brka se mi zarývala do měkké pokožky na prstech. Zesílila jsem sevření a pod zpocenými dlaněmi cítila, jak slepici buší srdce. Chvíli tlouklo ve stejném rytmu jako to moje.

„Bojí se slepice smrti?" zeptala jsem se tety.

„Láska znamená zabít je rychle," odpověděla.

Z toho, co jsem zatím viděla, byla láska výbušná, nepředvídatelná záležitost, složitá rovnice tajemství a skrývání, neustále se měnících nálad. Jak jsem tak držela ptačí tělíčko, fascinovaná jeho teplem, chápala jsem, že láska by mohla být i něco laskavějšího.

A právě v tu chvíli se slepice v mých rukou zklidnila.

Než jsem mohla *tíe* položit další otázku, zvrátila slípce jednou rukou hlavu dozadu a druhou jí čistým, rychlým pohybem podřízla krk. Ptačí tělo sebou křečovitě škubalo a do kbelíku se řinula zářivě rudá krev, po chvilce se proud rozdělil na krátká prudká vystříknutí. *Tía* mi přitiskla volnou dlaň na hřbet ruky, aby se ujistila, že nepovolím sevření. Divoké škubání postupně zpomalilo a pak najednou úplně přestalo. Zamrkala jsem. Celou tu dobu jsem zadržovala dech. Obličej mi potřísnily rudé kapky. Válečné barvy. Když jsem se konečně nadechla, byl vzduch hustý a měl kovovou pachuť. Teta mi mrtvého ptáka vzala z rukou a řeznickým

nožem mu bez okolků usekla hlavu. Přinesla z kuchyně hrnec s vroucí vodou a nalila ji do dalšího hrnce u schodů, do kterého pak slepici ponořila, aby horká voda uvolnila peří z kůže. Vysvětlila mi, že musíme pracovat rychle, a tak jsme seděly bok po boku na schodech, vyškubávaly peříčko po peříčku a dávaly si dobrý pozor, aby nezůstalo ani jedno jediné. Každé pero svědčilo o tom, že se zabíjelo. Žádná pera – žádný důkaz o utrpení a smrti.

Jakmile byla slepice zabitá a oškubaná, začalo se chystat narozeninové *almuerzo*. *Mamita* s Emeritou tentokrát vařily moje oblíbené: *arroz con pollo*. Cestou do kuchyně *tía* nohou odsunula kbelík s krví stranou. Slepičí krev se později použije do dalšího jídla, *sangrecity*.

Láska znamená zabít je rychle, řekla před chvílí.

Láska musí být krvavá, pomyslela jsem si.

Bylo deset hodin dopoledne.

Následující dvě hodiny se *tía* s maminkou plně věnovaly vaření a místním drbům. Sekaly česnek na drobno, spařovaly bílou rýži, porcovaly kuře a chystaly *causa de atún*, studený pokrm ze šťouchaných brambor s vrstvou tuňáka a majonézy. Brzy se po celém domě linula zemitá svěží vůně dušeného masa s koriandrem. Kuře na sporáku zlátlo, jeho krev probublávala v malém hrnci, pomalu se srážela a houstla, až připomínala rosolovité uvařené mleté hovězí.

Miguel a Felipe hráli na příjezdové cestě *fulbito*. Otec byl ještě pořád – jako obvykle – zavřený ve své pracovně.

Almuerzo se mělo už za chvilku nosit na nazdobený stůl pro deset lidí v naší „sváteční“ jídelně, kde jsme jinak jídávali jen zřídkakdy. *Tía* na slavnostní tabuli připravila talíře ze servisu mých rodičů a koktejlové sklenky se zlatým okrajem. Poháry jako pro princeznu, z jemného křišťálového skla s tenoučkým zlatým proužkem.

„Přines láhev *pisca*, Silvito,“ zavolala na mě máma. „Tu velkou.“ Poskakovala jsem přes kuchyň do komory pod schody, kde

naši přechovávali alkohol. Byl to temný široký prostor jen o málo vyšší než já. Prudce jsem otevřela nízké překližkové dveře, až to zaskřípělo. Za labyrintem fazolí v plechovkách, pětikilových pytlů rýže a cukru a přepravek plných limonády Inca Kola zářila výstavka láhví, které vypadaly, jako by byly kouzelné. Různé druhy *pisca*, rum Cartavio, skotská J&B a taky Campari, láhev s královskou vinětou plná neonově oranžovočervené tekutiny.

Dveře se za mnou zabouchly a já se ani nepohnula, abych je zase otevřela. Zvuky z kuchyně teď zněly tlumeně. Pronikal sem jen tenký proužek světla škvírou pode dveřmi. Měkké šero v místnosti mi připadalo vzrušující.

Tam nahoře jsem měla vlastní pokoj, jenže ten už nebyl můj. J. mě tam mohl kdykoli najít. Tady pod schody mi stíny domova nepřipadaly tak znepokojivé. Bylo tu teplo a šero a hezky to tu vonělo, působilo to jako brána do jiného světa, která však nevedla na další místo, které by mě celou spolklo. Ústila do světa, kde bychom si nemuseli dělat starosti s tím, že k nám *tía* cestuje sama, zatímco městem otřásají bomby. Kde bych nemusela čekat, až mi někdo, kdokoli, vysvětlí, proč J. dělá, co dělá. Tahle místnost ovšem musela představovat něco zvláštního i pro dospělé. Protože všechny tyhle láhve – kromě nahořklých směsí hustých jako sirup tu dospělí měli i svá vína a whisky i *pisco*, jež páchlo ze všeho nejnevábněji – podle všeho dokázaly svým obsahem člověku vždycky zlepšit náladu.

„Silvie!“

Popadla jsem první láhev, které jsem se dotkla prsty, a vyběhla z komory. Dveře jsem za sebou zavřela na zástrčku. V kuchyni už běžel mixér. Postavila jsem láhev na stůl a máma nahlas odměřila správné množství podle receptu na dokonalý jahodový koktejl s *piscem*, který se u nás vždycky pil na narozeninových oslavách. „Dva šálky jahod a šťáva ze dvou citronů.“ Při pohledu na jahody a všechen ten cukr jsem si olízla rty.

„Segundoooo! Segundo! *La comida ya está lista.*“

Otec se přiloudal ze své pracovny, škrobený a bez úsměvu. Pohledem zkontroloval situaci. Když se všichni usadili ke stolu a začali jíst, matka ho sledovala, jak vkládá do úst první sousto, a ve tváři se jí zračila nervozita. Jen stroze přikývl a nabral si znovu, teprve pak začali ostatní zase mluvit.

„Salud comadre, salud compadre!“ volali.

Všichni pozvedli slavnostní skleničku naplněnou až po okraj hustým jahodovým *piscem*, já měla tu svou dolitou jen do třetiny. *Un poquito*. Dětská porce. Trošku jsem upila. Napřed jsem na jazyku pocítila chlad, potom sladký nádech cukru a šířící se teplo, jak se mi ledový nápoj rozpouštěl v krku. Trochu jsem se zakuckala a táta se zasmál, téměř jako by na mě byl hrdý. Alkohol mi projel po páteři jako elektrický výboj. Zašimrání v mozku. Neslyšné zaševelení na pokožce. Příval útěchy. Příjemných pocitů.

Naproti mně si rodiče připili a letmo se políbili. Ten kratičký dotek rtů mě celou rozzářil. *Borrón y centa nueva,* říkávala s oblibou máma. Pusu a začneme znovu. Tohle při vzácných příležitostech dělávali. Konflikty upadly v zapomnění. Křik utichl. Minulost nebyla podstatná. Začínalo se s čistým štítem. Tedy alespoň pro tu chvíli.

Polkla jsem další doušek. Chtěla jsem zapomenout. Toužila jsem začít znovu.

„Na zdraví, moje milá Silvito!“ rozplývala se *mamita*. „Teď je ti sedm. Nádherný věk. Stává se z tebe mladá žena.“

„Pořádně se uč,“ zamumlal táta. „Mladá žena, no ano. Teď už si zvládneš udržovat ve svém pokoji pořádek.“

Ve všech komiksech a pohádkách opouští princezna rodný dům zavěšená do krásného prince. Snažila jsem se do tohohle rámečku zapasovat i náš portrét, ale žádná pohádka se nehodila. Táta působil spíš jako *mamitin* otec než jako její princ. Měl stříbrné vlasy, zatímco ty její byly stále tmavohnědé. Při školních

fotbalových zápasech pořádně nefandil ani se nezapojoval do hry jako ostatní tatínci. Starší muž, mladší žena. Možná se potkali tak jako já s J.? Jestli mi táta J. sám vybral, znamená to, že J. bude můj princ?

Mezitím všichni dopili *pisco* a naše hospodyně Sandra postavila na stůl dvě dvoulitrové láhve Inca Koly. Ale než jsme se propracovali k moučníku, Emerita se najednou zvedla. Chtěla být doma před setměním. Světlá stezka dál náhodně po městě odpalovala bomby pod auty. Cestovat noční autobusovou linkou bylo nepředvídatelné a nebezpečné. Zvlášť pro samotnou ženu s dítětem.

„Senderistas, aye,“ stěžovala si Emerita. *„Están destruyendo todo!“*

Tak jako většina lidí, mezi kterými s otcem vyrůstali, patřila i ona k proletariátu, byla tedy jednou z těch, za něž dle svého tvrzení členové Světlé stezky bojovali, jejich krvavé metody však zavrhovala. „Co je to za svobodu, když v jejím jméně spoustu z nás zabijí?“

Celá místnost se pustila do debaty, Miguel s Felipem odběhli do obývacího pokoje a já se vytratila do kuchyně a nalila si z mixéru přímo do úst poslední zbyteček jahodového koktejlu s *piscem*. Když se ve mně rozlilo jeho sladkokyselé teplo, jako by mě zevnitř někdo objal. Převalovala jsem na jazyku semínka jahod, vychutnávala si jejich zemité praskání mezi zuby a vzpomínala na dřívější rána s J. Tedy na rána z doby, kdy jsem s ním a s mámou sedávala ve sluncem zalité kuchyni a v ústech mi křupala semínka maracuji.

Rodiče si ani nevšimli, že jsem odešla, a tak jsem pomaličku couvala k postranním dveřím do místnosti, kde jsme s tetou zabíjely kuře. Vyběhla jsem po schodech do třetího patra na terasu. Hned vedle umyvadla stál krátký žebřík na střechu. Opatrně, abych si o dřevo plné třísek neroztrhla narozeninovou parádu, jsem po něm vystoupala nahoru na střechu z blýskavého plechu. Pořád se mi ještě trochu točila hlava z *pisca*, ale pomalu jsem vstoupila na okraj střechy a nastavila tvář slábnoucímu slunečnímu světlu. Nad ohnivě rudými korunami stromů delonix jsem se

dívala na *cerros* – hory – v dálce. *Cerros* na okraji Limy byly obrovské, zahalené smogem, a poskytovaly domov vesnici s několika tisíci obyvatel, kteří si tuhle půdu zabrali tak, že se na ní prostě usadili. Vybudovali tu chudinské čtvrti bez tekoucí vody a elektřiny, až ta oblast časem začala patřit jim.

S pohledem upřeným na *cerros* jsem si představovala místo, kde by nebyla žádná tajemství. Svět někde daleko odsud, kde bych mohla dýchat svůj vlastní vzduch. Dole na chodníku tlačil zmrzlinář, *heladero*, svůj žlutý vozík kolem našeho domu a troubil na stříbrný roh jako na kouzelnou flétnu. *Tú túúúú!* Děti ze sousedství vybíhaly ze dveří s drobnými v ruce, aby si koupily krabici *bombones* nebo kelímek Peziduri.

Tú túúú!

Tohle houkání znamenalo, že je tu zmrzlina, že je tu léto nebo že přichází jaro. Znamenalo konec suchého období. Znamenalo, že – pokud budu mít štěstí – budeme jezdit do El Bosque, okouzlujícího klubu kus za městem s bazénem uprostřed zeleně, kde jsem mohla po libosti běhat a skotačit, vychutnávat si ptačí zpěv, barvy a vůni květů a vnímat svět tak, jak to pro mě v přísné preciznosti domova nebylo možné.

Houkání *heladera* bylo pozváním ke hře. K tomu, aby si člověk užíval dětství. Ale jak jsem ten zvuk toho večera ze svého místa na střeše poslouchala, najednou se začal měnit. Přecházel v něco komplikovanějšího a zlověstnějšího. Vyklonila jsem se trochu víc a pevně zavřela oči. Chtěla jsem si tu představu sladké zmrzliny ještě alespoň chviličku uchovat. Bylo však už pozdě. Najednou ulicí tančilo i veselé pohvizdování, jaké jsem slýchala od J., prolínalo se s houkáním vozíku se zmrzlinou a zkreslovalo ho, až oba zvuky splynuly a už se nedalo rozeznat, co je co.

Svět dole pode mnou se rozvířil – pískání a kapičky krve a *pisco*.

Láska znamená zabít je rychle.

Pro mě žádné „pusu a začneme znova“ nebylo.

3

Vrcholové rukavice

Káthmándú, Nepál 2016

V sedm ráno už jsem naprosto vzhůru a v uších mi ještě pořád burácí kakofonie zvuků ze včerejší výpravy do Káthmándú. Ječení klaksonů mopedů. Vleklé kuřácké pokašlávání znavených autobusů, které si s funěním razí cestu přeplněnými ulicemi. V Káthmándú je hlava na hlavě. Káthmándú se topí ve špíně. V Káthmándú vládne chaos.

Připadám si tu jako doma.

Lima v osmdesátých letech. Nikoli její uhlazená stránka, Miraflores či Barranco, ale Puente Piedra, centrum města. Dodávky, jejichž řidiči s mohutným troubením klaksonu odbočovali přes tři pruhy, motocykly proplétající se provozem v protisměru, na kterých jezdily celé rodiny a nikdo neměl přilbu. Chodci kličkující mezi auty jako žáby ve hře Frogger, aby se dostali na druhou stranu ulice. Lima, kde se to jen hemžilo pouličními prodavači a silniční provoz byl zcela nekoordinovaný. Ostatně nekoordinované bylo úplně všechno. Pokud jste dokázali řídit v centru Limy, dokázali jste řídit kdekoli a klidně s volantem na opačné straně.

Malátná, ale příliš vzrušená, než abych dokázala zase usnout, se převaluju na posteli a snažím se vychutnávat si luxus kvalitního,

hustě tkaného ložního prádla. Tohle je na dva měsíce moje poslední noc v opravdové posteli. Během dvoutýdenního pochodu do základního tábora budu přespávat na tvrdých, primitivních lůžkách v různých penzionech a ubytovnách a potom mě čeká šestitýdenní příprava na výstup na Everest. To budu spát ve stanu. Snažím se si tenhle okamžik náležitě užít. Slastně si lebedit v nadýchaných prachových peřinách a hotelovém povlečení, zachytit okamžik klidu a vnímat poklidné šumění plně okysličeného vzduchu, který dýchám. Jenže relaxace nikdy nebyla mou silnou stránkou. Mám přece spoustu práce. Za chvilku dorazí šerpa Ang Dordže, aby mi zkontroloval vybavení, a já mám ve všem totální chaos. Vyhrabu se z postele a rozhrnu těžké závěsy, takže se venkovní světlo filtruje do místnosti jen přes lehké záclony. Mám z okna výhled na bazén a za ním jsou k vidění desítky metrů bujného, upraveného trávníku. Hotel Annapurna se nachází daleko od zmatku centra města, je to jeden z mála luxusních hotelů v Káthmándú. Říkala jsem si, že stojí za to si před tou strastiplnou cestou dopřát na pár nocí pohodlí. Vyčistím si zuby, vklouznu do trička Courageous Girls (Odvážné dívky) a péřové vesty a poté vysypu obsah svých dvou kufrů na obě dvoulůžka. Jako bych se najednou ocitla na burze horolezeckého vybavení: hromady péřového oblečení – lehčí bundy, tlusté bundy, vesty, kalhoty –, to vše navršené na sebe u dřevěného čela postele. Boty a čelovky, kupičky sáčků s různými pochutinami sušenými mrazem. Na Everestu můžou nedostatky ve výstroji znamenat rozdíl nejen mezi úspěchem a neúspěchem, ale i mezi životem a smrtí.

Tady není na místě škudlit. Zvlášť když má tohle být můj první pokus.

Na dvouměsíční expedici k vrcholu jsme si museli zabalit celkem čtyři sady vybavení: věci na cestu do základního tábora, věci na každodenní život v základním táboře, výstroj na výcvik zahrnující opakované výstupy do vyšší nadmořské výšky a sestupy zpět a vybavení na samotný pokus dostat se až na vrchol.